

Çağdaş Sanat Bağlamında Politik Değişimler Sürecinde Plamen Prodanov'un Sanatı

İsmet ÇAVUŞOĞLU*

Öz

Amaç: Bu çalışma ile günümüzde sanatçının ve izleyicinin nasıl değiştiği, toplumdaki değişimin, bilimin ve teknolojinin yükselişinin sanat alanına nasıl yansdığı irdelenerek; bu bağlamda eski Doğu Bloku ülkesi iken 1989'da Demokrasiye geçen ve Avrupa Topluluğu üyesi olan Bulgaristan sanatı örnek alınmış, sanatçının ve izleyicisinin yeni yaşam tarzına göre nasıl değiştiğinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Yöntem: Yaşanan politik ve kültürel değişimler neticesinde şekillenen yeni sanat anlayışı ve uygulamalar bağlamında örnek olarak ressam Plamen Prodanov'un sanatı değerlendirilmiştir. Makale, sanatçının farklı dönemlerinden eserlerinin görsel örnekleri ile desteklenmiştir.

Bulgular: Sanatçının her dönem toplumdaki gelişmeler ve değişimler ile ilintili olarak sanat anlayışının ve izleyicinin de sanattan beklentilerinin değiştiği ortaya çıkmıştır.

Sonuç: Bulgaristan'da yaşanan politik ve kültürel değişiklikler bağlamında sanat alanında yaşananlara örnek olarak, sanatçı Plamen Prodanov'un sanatının dönemselsel olarak geçirdiği değişim ve gelişme araştırılmış, değişimin önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu yaparken onun tüm sanat dönemleri analiz edilmiş, sanatında önemli bir değişiklik ve gelişme yaşandığı gerçeği net olarak görülmüştür. Ayrıca yakın tarihte yaşanan Plamen Prodanov örneği, genç sanatçılar için önemli bir gelişme olarak nitelendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, sanatçı, değişim, çağdaş sanat, sosyoloji.

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

Geliş/Received: 01.04.2021 **Kabul/Accepted:** 28.05.2021

* Prof. Dr., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-posta: icavusoglu@gelisim.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0003-0829-3277>

On the Art of Plamen Prodanov in the Context of Contemporary Art

Abstract

Purpose: *With this study, it is aimed to shed light on the new life of the artist and his audience to reveal how it has changes throughout the years by looking into the art of Bulgaria when it was a former Eastern Bloc country which transitioned into a Democracy in 1989 and became a Europe Community member.*

Methodology: *By reflecting on the art of Bulgaria; it can be seen how the artist and the audience have changed today, how the change in societies, the rise of science and technology is reflected in the field of art. In the context of the new artistic understanding and practices shaped as a result of the political and cultural changes, Painter Plamen Prodanov has been evaluated as an example.*

Results: *In the research the artist in every period in relation to the developments and changes in societies, the understanding of art and the audience's it has emerged that their expectations from art have changed.*

Conclusion: *In the context of political and cultural changes in Bulgaria, as an example of what happened in the field of art, by investigating the fact that artist Plamen Prodanov's art periodically changes and develops, it has been revealed that the change is important. While doing this, all his art periods have been analyzed and the fact that there has been a significant change and development in his art has been clearly seen. In addition, the recent example of Plamen Prodanov has been described as an important development for young artists.*

Keywords: *Art, artist, change, contemporary art, sociology.*

Giriş

Dünya savaşlarından sonra toplumlardaki ekonomik ve kültürel değişikliklerin, ayrıca teknolojideki gelişmelerin paralelinde Modern Sanatın getirmiş olduğu yeniliklerle tarzlar ve hareketler gelişmiştir. Günümüz sanatının değerlendirilmesini ve yaşanan değişimin önemini belirtmek amacı güden bu makalenin tüm sanatçılara, özellikle genç sanatçılara faydalı olacağı düşünülmektedir. Değişim ve gelişim her sanatçı için önem arz etmektedir. Bu bakımdan yakın bir dönemde komşu ülke Bulgaristan'ın 1990'larda eski Doğu Bloku ülkesi (sosyalist ülke) iken demokrasiye geçiş yapması, daha sonra Avrupa Birliği'ne üye olarak Avrupa ve Dünya ile yeni bir

entegrasyona girmesi, toplumda olduğu kadar sanatta da değişimi beraberinde getirmiştir. Bu makalede, Plamen Prodanov üzerinden özellikle sanatın ve sanatçının kısa sürede nasıl değiştirdiği ele alınmıştır. Bu değişim dönemlerinde bazı sanatçılar için çok uzun sürmeyen bir uyum dönemi yaşanmıştır. Bunun tipik örneği olarak sanatçı Plamen Prodanov'un sanatı her açıdan ele alınmış ve analiz edilmiş olup; sanatçının nasıl bir gelişme gösterdiği ve değişimin nasıl yaşandığı konusu araştırılmış ve değerlendirilmiştir.

Ayrıca, günümüzde tüm dünyada yaşanan pandemi sürecinde sanat alanı da değişime uğramış ve araştırmaya konu olmuştur. Bu açıdan da bakıldığında değişimin herkes için gerekli olduğu bu çalışmada vurgulanmıştır.

Çağdaş Sanat Bağlamında Plamen Prodanov'un Sanatı

Yaklaşık yüz yıl öncesine bakıldığında dünyadaki toplumsal dinamiklerin ve değişikliklerin getirdiği yeni şartlar, modern sanatla başlayan cesaretli arayışlar sonucu sanat alanında birçok yeni akım ve hareketler oluşmuştur. Doğal olarak günümüzde her şey başkalaşmış olup sanata bakışın yanı sıra, sanatçı tarafından verilen mesaj ile izleyicinin algılaması ve sanattan beklentileri de değişmiştir. Bunun birçok nedeni vardır. Teknolojinin gelişmesi ve hızla hayatımıza girmesi, ayrıca toplumların yaşam ve eğitim seviyelerinin yükselmesi neticesinde genel izleyici de değişmiştir. Bütün bunlar toplumun bir parçası olarak sanatçının da amaçlarını, çalışma tarzını, malzeme kullanımını etkilemiştir. Tüm bunlarla beraber sanat alanında yüksek rekabete ayak uydurma isteği de göz önüne alınırsa sanatçının yaratıcılığını çok yönlü olarak geliştirme arayışına girdiği söylenebilir.

Fotoğraf 1

Fotoğraf 1: Prodanov'un Atölyesi'nden

Fotoğraf 2

Fotoğraf 2: Sanatçı Uluslararası bir sergide yer alan eseri ile birlikte

(Kaynak: Yazarın Kişisel Arşivi, 2020)

"Modern sanatın öyküsü çoğu zaman Fovizm, Kübizm, Fütürizm, Ekspresyonizm gibi akımlar ele alınarak anlatılır. Sanattaki gelişmelerin grup olayları olarak toplumun dikkatini çekme eğiliminde olduğu görülmüştür. Fütürizm, Sürrealizm gibi kimi örneklerde sanatla o akımın bağlamının örtüştüğü de doğrudur." (Lynton,1991, s.10)

Çağdaş sanat, her şeyden önce bir akıl ürünü olarak değerlendirildiğinde, günümüzde bir sentez, çalışma veya konsept olarak karşımıza çıkmaktadır. Genelde günümüz sanatçısı artık yeni bir tarz oluşturma çabasında değildir. Ancak sanatçı

bireysel, kendi öznel tarzını oluşturmak için bilinen tarzları bir arada, katmanlar olarak üst üste veya yan yana kullanarak kendisini en iyi nasıl temsil edeceğine inandığı bir sentez oluşturmaktadır. Hatta sanat eserlerinde daha önce sanat estetiğine ve felsefesine uygun olmadığına inandığımız zıtlıklar, günümüzde "zıtlıkların birlikteliği" bağlamında değerlendirebileceğimiz uygulamalar ile karşımıza çıkmaktadır. Günümüz sanatçısının eser üretiminde her açıdan, tarihin hiçbir döneminde görülmemiş serbestliğe ve özgürlüğe sahip olduğu görülmektedir. Böyle bir anlayış doğrultusunda, farklılık yaratmayı hedefleyen birçok sanatçı, doğal olarak "fikir bazında, teknik ve malzeme kullanımında orijinal olabilmek" adına birçok yöntemi ve teknolojik imkânları rahatlıkla kullanabilmektedir. Bütün bunları yaparken sanatçı, genelde estetik kurallara ve plastik değerlere riayet ederek veya prensiplere uymamayı benimseyerek, farklı janrları bir arada da kullanabilmektedir. Günümüz sanat anlayışında janrlar arasındaki sınırlar da kalkmış veya esnetilmiş olmakla beraber özgürce üretilmiş yapıtlar söz konusudur. Bunu yaparken multi-disipliner anlayışlara ve uygulamalara da tanık olunmaktadır.

Dünyanın farklı şehirlerinde/sanat merkezlerinde düzenlenen Bienallerde ve Sanat Fuarları'nda bu tür arayışlar ve realizasyonlar yaygındır.

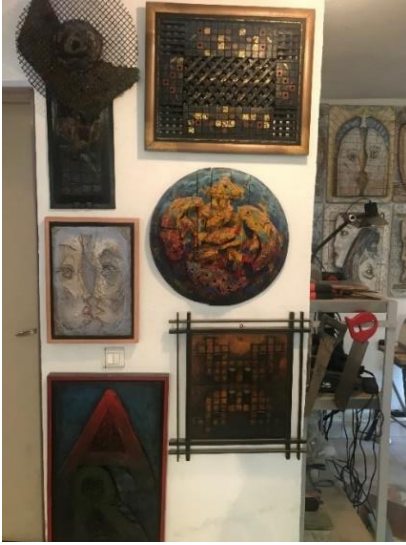
Bazı sanatçılar, disiplinler arası çalışmaların yanı sıra, kompozisyonlarında farklı malzeme kullanımları ile de dikkat çekmektedirler. Ayrıca enstalasyonlar, sembolik yaklaşımlar, sürrealistik öğeler, Dadaist arayışların da yer aldığı sentez çalışmalar, realistik öğeler, fotoğraf kullanımı, manipülasyonlar vb. uygulamalar çağdaş tasarımlarda yer almaktadır. Taşıyıcılar artık sadece bilinen, konvansiyonel malzemeler olan tuval, tahta, kontraplak, metal yüzeyler, duvarlar, ayna, cam, pleksiglas, seramik, eski otantik objeler değildir; yeryüzü, denizler, gökyüzü ve daha birçok farklı mekânlar da bu amaç doğrultusunda kullanılmaktadır. Bazı endüstri ürünlerini hazır malzeme olarak kullanan sanatçılar da görmekteyiz. İşin içine dijitalleşme de girince, bazı sanatçılar farklı teknolojik imkânlar, sistemler ve programlar sayesinde sanat yapıtlarını dijital ürünler/tasarımlar olarak da üretme imkânı yakalamışlardır.

Her şeyden önce, günümüz sanatçısı mükemmel bir tasarımcıdır. Belirli bir süreden beri dünya, pandemi sürecine de girince sergi, galeri ve müze mekânlarında sanat eserleri sanal olarak sergilenmeye başlanmıştır. Sanatçılar, bu dönemde de, sanat üretimine devam etmektedir. İzleyiciler de bilişim çağında akıllı cihazlar ile dünya

müzelerini, galerilerini, sanatçı atölyelerini ve sanatçıların web sitelerini daha fazla sanal olarak internet üzerinden ziyaret etme mecburiyetinde kalmışlardır. Hayatın akışına göre, çağdaş sanat da bu şekilde yoluna devam etmektedir. Belki de bu durum geçicidir veya zamanla sanat alanında bir şeylerin değişmesi gerektiğinin de işaretidir.

Makalede yukarıda da üzerinde durulan politik ve çağdaş sanattaki değişimler sürecinde ünlü Bulgar Sanatçısı Plamen Prodanov'un yaratıcılığı değerlendirilmiştir. Prodanov'un sanatı Targovişte "Nikola Marinov" Devlet Sanat Galerisi daimî koleksiyonunda yer alan modern bir eserinden yola çıkılarak; yine aynı sanat galerisinde dünyaca ünlü Akvarel ustası, Targovişte doğumlu Prof. Dr. Nikola Marinov'un 145. Yıldönümü münasebetiyle düzenlenen "Uluslararası Akvarel Sempozyumlarından Seçkiler" sergisindeki Prodanov'un suluboya eserleri ve ayrıca sanatçının atölyesindeki resimleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Prodanov sanatındaki etkileşimi "sanatçılarla kurduğum yakın ilişkiler, sanat anlayışımı hem zenginleştirdi, hem de değiştirdi" sözleriyle dile getirmiştir. Ayrıca araştırmacı, yenilikçi ve sistematik çalışmalar neticesinde zamanla sanat anlayışının değişerek şekillendiği ve sanata olan sevgisinin arttığı iddialarına, "Sanat ve özgür üretim onun için her şeydir" şeklinde yanıt vermiştir (Lynton, 1991, s.3).

Fotoğraf 3

Fotoğraf 3: Sanatçının Targovişte'deki atölyesi ve evi

Fotoğraf 4

Fotoğraf 4: Sanatçının Targovişte'deki atölyesi ve evi

(Kaynak: Yazarın Kişisel Arşivi, 2020)

Prodanov'un sanatı, atölyesindeki son dönem çalışmaları ile daha önceki dönemlerde gerçekleştirilen sergilere katılmış olan yapıtları karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Sanatçının nasıl bir yol izleyerek kendini geliştirdiği, malzeme kullanımı, çağdaş sanattaki arayışlara paralel tematik ve uygulama bazında ne tür eserler ortaya koyduğu araştırılarak, değişen toplum şartlarına göre Prodanov'un sanatının nasıl değiştiği görülmüştür.

Prodanov 1961 yılında Bulgaristan'ın Popovo şehrinde doğmuştur. İyi bir eğitimden geçmiş olan sanatçı önce, Sofya'daki "Iliya Petrov" Güzel Sanatlar Koleji'nde 5 yıllık klasik eğitimden sonra, yine Sofya Milli Sanat Akademisi'nde Prof. Petir Mihaylov'un atölyesinde boya resmi dalında 6 yıl eğitim görmüştür. (*Nikola Marinov International Watercolour Painting Pleinair*, 2018, s.10).

Bulgar sanatını ve Dünya sanatını iyi tanıyan, dönemsel gelişmeleri takip eden sanatçı, Doğu Bloku ülkesi iken 1990'larda demokrasiye geçen ve daha sonra Avrupa Birliği üyesi olan Bulgaristan'da yaşamaktadır. Onun sanatına dönemsel olarak bakıldığında konvansiyonel sanat malzemeleri kullanımından, konseptüel çözümlere, realistik yapıtlardan modern tasarımlara geçiş dönemini kendince çok iyi başarmış olduğu anlaşılmaktadır.

Bulgar sanatı, politik değişimler sürecinde, yani Doğu Bloku ülkesi iken 1990'larda demokrasiye geçince dünya sanatı paralelinde hızla gelişme göstermiş olup başkalaşmış dünya sanatı ile bütünleşmiştir. Sosyalizm şartlarında genelde sanatçıların klasik eserler ürettikleri ve gündelik hayattan konuları yüceltme çabası içerisinde olduklarından dolayı fabrika ve tarım işçileri, politikacıların portreleri, manzara ve natüromortlar gibi eserler ürettikleri ve sosyalist gerçekçilik tarzında çalışmalar yaptıkları bilinir. Politik değişimden sonra sanatçıların özgür temalara ve tarzlara yönelmeleri sanatçıları her açıdan rahatlatmıştır. Kısıtlamanın olmadığı, sanatsal alanda modern düşünce ve uygulamaların gerçekleştirildiği toplumsal atmosfer ortaya çıkmıştır.

Ünlü İngiliz tarihçisi ve sanatın popülerleştiricisi Kenneth Clark "CIVILISATION" kitabında sanatçının bulunduğu ülkedeki politik ve toplumsal yaşam şartlarına göre sanat eseri üretebileceğini ve farklı şeylerden etkilenebileceğini savunduğu görüşünü aşağıda alıntılanan ünlü Fransız ressam Delacroix örneğiyle kanıtlamaktadır:

"1834 yılında Delacroix zamanının müreffeh burjuva toplumundan kaçarak Fas'a gitmişti. Bu ülke, uzun zamandır onun hayal gücünü meşgul ediyordu ama kendini orada bulduğunda gerçek, beklentilerinden oldukça farklıydı. Orada Byron'ın rüyalarında gördüğü şehvetli vahşet yerine, akademisyenlerin akademik, balmumu klasisizminden çok daha klasik olduğunu düşündüğü eski bir yaşam tarzıyla karşılaştı. Hatta Arapların jestlerinde/hareketlerinde Yaşlı Cato'ya benzediklerini iddia ediyordu. Delacroix'nın 'Aslan Avı!' gibi en önemli eserlerinden bazıları Byron'ın şiirlerinden esinlenmiştir. Byron yüce güçlerle özdeşleşme yeteneğine sahiptir – özellikle 'aslanların kükremesi ve yok edici kılıç' gibi" (Clark, 1977, 345).

Bulgaristan'da değişim sürecinde düzenlenmiş olan Ulusal Karma Resim Heykel Sergilerindeki eserlerden yola çıkarak, sanatçıların özgür iradeleri sayesinde kısa sürede kararlı bir şekilde modern sanat üretimini benimsedikleri belirgin bir şekilde görölmektedir. Toplumda hızla değişen ve çağdaşlaşan Bulgar sanatının temsilcilerinden biri olan Plamen Prodanov'un farklı dönemlerden eserlerinin hepsinde tematik olarak insan ve onu ilgilendiren sosyal yaşamdan, doğadan ve gündelik hayattan yansımalar değişik açıdan hissedilmektedir. Görölen o ki, güçlü bir eğitimden sonra, onun her dönemde üretmiş olduğu eserler plastik açıdan güçlü ve etkileyicidir. Örneğin, sanatçının son dönem yapıtlarına bakıldığında, insana ait oyunları konu olarak ele almış olduğu resimleri ve resimlerinin hikâyeleri farklı da olsa, bir bütün olarak izleyicisine her yönüyle etkileyici mesajlar verebilmektedir. Plastik değerler açısından sanatçı, yapıtlarında zengin bir kombinasyon kullanabilmekte ve kendine özgü bir renk anlayışı sergilemektedir. Erken dönem çalışmalarına örnek olarak "İlkbahar Manzarası" (resim 1) realistik bir anlayış ile üretilmiş olup çiçek açmış dinamik ağaçlar, sakin bir yol, yeni çıkmış otlar, kullanılan renkler, yer yer sfumato kullanımı sayesinde ağaçların üzerine çöken sabah sisinin hissedilmesi bir bütün olarak izleyiciye ilkbaharı yaşatmaktadır.

Resim 1: Plamen Prodanov, ilkbahar manzarası 80x110 cm yağlıboya (eski dönem çalışmalarından)(Kaynak: Yazarın Kişisel Arşivi)

"Daha önce duyusal, görünebilir olan gerçekliği, doğayı tekrarlayan sanat, şimdi bu görevi bırakır ve bir başka varlığı, duyusal ve görünebilir olmayan bir varlığı görünür kılmak ister. Paul Klee'nin söylediği gibi: "Sanat, artık, görünebilir olan şeyi tekrarlamaz, tersine görünür kılar. Bu görünür kılınacak şey ise duyularla kavranan nesnelere değil ama onların anlamıdır ve nesnelere soyut düşünsel varlığıdır..." (Tunalı, 1996, 123).

Sanatçının daha sonraki dönemde üretmiş olduğu "Dinamik 1" (resim 2) ve "Dinamik 2" (resim 3) eserlerine baktığımızda kompozisyonda doğadan seçilmiş ve soyutlaştırılmış dinamik elemanların titreşim ve spiral hareketler oluşturduğu ve kendine özgü pastel renklerden oluşan armonileri ile geçiş dönemi eserleri olarak tanımlanabilir.

Resim 2

Resim 2: Dinamik 1, 120x80 cm, karışık teknik, 1998.

Resim 3

Resim 3: Dinamik 2 120x90 cm, karışık teknik, 1998.

(Kaynak: Yazarın Kişisel Arşivi)

Prodanov'un yapıtlarında malzeme açısından zengin bir kullanımın yanı sıra, doğru ve yerinde kullanımlar ile yer yer rölyef etkisi, hatta üç boyuta kadar uzanan eserlerde kendine özgü renk ve armoni kullanımları ile optik yanılsamalar da dikkat çekmektedir. Kendini kısıtlamayan sanatçı, bazı eserlerinde domino etkisi, mozaiksel çalışmalar, konstrüktif çözümler ve akılcı anlatımlara imza atmaktadır. Bu anlayışı onun "Farklı Kompozisyon 1" (resim 4) ve "Farklı Kompozisyon 2" (resim 5) eserleri ile desteklenmektedir.

Resim 4

Resim 5

Resim 4: Farklı Kompozisyon 1, 70x100 cm. karışık teknik

Resim 5: Farklı Kompozisyon 2, 90x120 cm. karışık teknik

(Kaynak: Yazarın Kişisel Arşivi)

Mozaiksel düzeni, konstrüktif çözümlenmeleri, mükemmel renk uygulamaları ve spontane renk geçişleri arasından görünenleri "Karelerin Arasından" (resim 6), "Siyah Karelerin Arasından" (resim 7), "Gri Kompozisyon" (resim 8), "Akromatik Kompozisyon" (resim 9), "Mavi Kompozisyon" (resim 10) eserlerinde başarılı bir şekilde gerçekleştirmiş olan sanatçı yeni tarzını bu şekilde pekiştirmiştir.

Resim 6

Resim 7

Resim 6: Karelerin Arasından 2020, 120x120 cm, karışık teknik

Resim 7: Siyah Karelerin Arasından Görünenler, 80x100cm, karışık teknik (Kaynak: Yazarın Kişisel Arşivi)

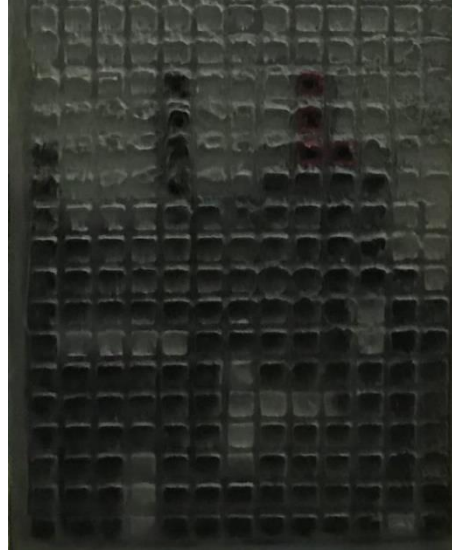

Resim 8

Resim 8: Gri Kompozisyon, 80x80 cm, karışık teknik

Resim 9: Akromatik Kompozisyon 100x1000 cm, karışık teknik

(Kaynak: Yazarın Kişisel Arşivi)

Resim 9

"Çağımızın bireycilikten yana ama sanatın durmayan ve kendini yenileyen akışı ortaklaşa bir çabanın sonucudur." Prodanov, bu görüşü eserlerine yansıtmış olup önemseydiğini ve benimsediğini kanıtlamıştır (Lynton, 1991, s.4).

Resim 10

Resim 11

Resim 10: Mavi Kompozisyon, 1230 x80 cm, karışık teknik 2020

Resim 11: Sevgi I, 100x110 cm, karışık teknik

(Kaynak: Yazarın Kişisel Arşivi)

Her ne kadar basit bir süjeden yola çıkmış olsa da büyük bir ustalıklarla onun eserleri izleyiciye güçlü bir mesaj vermektedir, belki de görünenin ötesini de izleyiciye hissettirmektedir. Bazen stilize formlardan oluşan onun figüratif eserleri, karşılıklı, ikili profiller / yüzler ile ikonografik mesajlar da içermektedir. Onun bu anlayışını "Sevgi 1"(resim 11), "Kompozisyon 3" (resim 12), "Kompozisyon 4" (resim 13) eserleri desteklemektedir.

Resim 12

Resim 13

Resim 12: Farklı Kompozisyon 3, 80x80 cm. karışık teknik

Resim 13: Farklı kompozisyon 4, 80x105 cm, karışık teknik

(Kaynak: Yazarın Kişisel Arşivi)

Sanatçının verdiği mesaj, izleyici tarafından farklı algılanabilir, bu da normal karşılanır, çünkü izleyicinin eğitim durumuna, ilgi alanına, sanat hakkında ve alanındaki bilgilerine göre algılama ve değerlendirmesi değişir. Sanatçı eserini yaratırken, izleyici tarafından olası farklı algılamalara göre yaratıcı gücünü kullanmaz; o öncü bir misyona sahiptir. Genelde sanatçının eseri geleceğe ışık tutar, modern ve ileri görüş sergiler.

Plamen Prodanov da, kendi sanatı ile güçlü bir ileri görüş sergilemektedir. Sanatçının vermek istediği mesaj da belirli gruplar için değildir, insanoğlunun tümünü ilgilendiren mesajlardır. Sanatçı bazı yapıtlarında direkt mesajlar verirken, bazılarında ise dolaylı mesajlar vermeyi tercih etmektedir. Çağdaş sanatta sıkça rastlanan bir başka yöntem de prensipler ve teorilere uymamak, tamamen kendine özgü çalışmalar yaparak farkındalık yaratma çabaları doğrultusunda bazen fikir bazında, bazen de boya ve diğer malzemelerin kullanımında denenmemişi denemek ve geleneksel kanıları alt üst etmektir. Prodanov'un eserlerinde de bu tür özellikler görülmektedir.

"Nasıl doğanın her türüsüne gerek duyuyorsak sanatın da her türüne gerek duyarız. Her ikisinde de bir denge vardır. Sanatla kolay, sıradan bir ilişki kurmayı istiyoruz. Sıradan bir sanatı incelerken sanki yalnız sanat şaheserleri önemliymiş gibi konuşmaktan vazgeçmeliyiz" (Lynton, 1991, s. 377).

Bu görüşten de etkilenmiş olan sanatçı, akıllıca kullanılan hazır malzemelerin katkısı ile oluşan kompozisyonlarında, optik etkiler ve üçüncü boyut algılamaları da yaratmıştır.

Son dönem çalışmalarında karenin gücünden de başarılı bir şekilde yararlanmakta olduğu söylenebilir. Prodanov çalışmalarında geometri, simetri, zıtlıkların birlikteliği, eşzamanlılık, basite indirmeye, sembol kullanımları ve stilizasyonu da başarı ile uygulamaktadır.

Genelde eserlerinde kullandığı kendine özgü renk ve armoniler ile ifadeyi güçlendirmekle beraber, modern bir imaj yaratma çabasıdadır. Prodanov'un tuval resimlerindeki kompozisyon anlayışı, kullandığı dinamik, bazen de soyut elemanlar ve formlar, kendine özgü armoniler ile desteklenerek güçlü bir etki yaratma çabalarını desteklemektedir. Genelde açık kompozisyonlara önem vermekte olup monokrom armonileri başarı ile kullanmaktadır. Sanatçının monokrom armoni uygulamalarına tipik ve başarılı bir örnek olarak "Kırmızı Kompozisyon" (resim 14), "Mor Kompozisyon" (resim 15), "Yeşil Kompozisyon" (resim 16) eserleri verilebilir.

"Sanatçılar insandır, yarattıkları ürünlerle tanınarak güvenimizi kazanır ve toplumun öteki bireylerinden değerli sayılırlar" (Lynton, 1991, s. 370).

Resim 14. Kırmızı Kompozisyon 130x90 cm. karışık teknik, 2020 (Kaynak: Yazarın Kişisel Arşivi)

Resim 15

Resim 15: Mor Kompozisyon, 80x120cm, karışık teknik

Resim 16

Resim 16: Yeşil Kompozisyon, 80x120cm. Karışık teknik (Kaynak: Yazarın Kişisel Arşivi)

Prodanov da sanatçı olarak her şeyden önce insan olduğunu söylemekle beraber insanlığa adanmış olduğu eserlerinin değerlendirmesini de izleyiciye havale etmektedir.

Yapıtların ebatları dikkate alındığında, sanatçı küçükten büyüğe her ölçüde eser üretmektedir. Onun için büyük resimlerin yanı sıra küçük resimler de önemlidir. Bazı konuları seri olarak işlemek de Prodanov'un özelliklerinden biridir. Başarılı ve ince duyarlıkla işlenmiş suluboya çalışmalarını da belirtmek yerinde olacaktır. Klasik akvarel tekniği kullanılmış resimlerinde monokrom renk anlayışını ve Leonardo da Vinci'nin keşfettiği "sfumato" tekniğini özellikle kullanmaktadır. Sanatçının atölyesindeki çalışmalarının analizine göre çok çalışkan ve üretken olduğu, ayrıca malzeme açısından kendini kısıtlamadığı görülmektedir.

"Modern sanatın çeşitliliği ve bugün sanatçının bu çeşitlilik içinde aldığı çeşitli roller, sonunda onun bu ayrıcalığında bir değişim yaratabilir. Sanatçı sık sık yeni sanat biçimleri ve yeni yöntemler bulduğu için onu öteki çalışanlar arasında, yaratma ve uygulama niteliklerine sahip bir başka çalışan olarak görmeliyiz" (Lynton, 1991, s.370).

Buna göre her çağdaş sanatçı, belirli ölçülerde deneysel uygulamalara da başvurmaktadır. Bu tür uygulamaları Plamen Prodanov'un eserlerinde de görmekteyiz. Çağdaş Bulgar sanatında önemli bir yere sahip olan sanatçı, "Birçok ulusal ve uluslararası önemli sergilere eserleri ile katılmış olup, Bulgaristan ve Almanya'da önemli kişisel sergiler açmıştır. Onun yapıtları yurtiçi ve yurt dışında, Bulgaristan, Almanya, Fransa, İngiltere, Kuzey İrlanda, Rusya gibi ülkelerin müze, galeri ve özel koleksiyonlarında yer almaktadır" (*Nikola Marinov International Watercolour Painting Pleinair*, 2018, s.10).

Ayrıca, sanat literatüründe de isminden bahsedilen ünlü bir sanatçıdır. Onun birçok eserinde farklı disiplinleri bir arada görmek mümkündür. Sanatçının Targovişte'nin Devlet Sanat Galerisi Müdürü olarak çalışması, onun Bulgar ve Dünya sanatındaki çağdaş gelişmeleri takip etmesini, ayrıca farklı sanatçılar ve dünya galerileri ile temaslarda bulunmasını sağlamıştır ki tüm bunlar onu etkilemiş olup yaratıcılığına yansımıştır. Sonuç olarak, çağdaş sanatta farklı arayışlar zenginlik olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Sanatın geniş ırmağı akışını sürdürüyor. Sanat dünyasında pek çok şey değişti; daha çok şey de ya olduğu gibi kaldı ya da kendini yineledi. Örneğin, yeni sanatı desteklemek amacı güden görüşler, 1920'li ve 30'lu yıllardan beri bilinen görüşler olmasaydı bunların belirgin tutuculuğu karşısında insan bayağı tedirgin olabilirdi. Sanatçılar reklam rüzgârı nereden eserse, ona göre yön değiştirebiliyorlar. Geleneksel değerlerle yenilik eğilimleri konusunda aynı rahatlıkla konuşabiliyorlar çünkü her iki anlayışın kurallarıyla çalışabiliyorlar" (Lynton, 1991a, s.3); (Lynton, 1991b, s.4).

"Sevinçli yapıt, dedim; evet, gaya scienza, atölye dizisi ile çoğul gerçeklikle karşılaşır: Öğeler, anlamıştır yan yana getirdiklerinde aralarında bir ilişki kuruluyor. Tıpkı Matisse'leri, tıpkı Picasso'ları ve tıpkı Leger'leri yaparken olduğu gibi artık tıpkı Lichtenstein'lar yapacağım – bir daha geri dönmeyecektir" (Batur, 2000, 329).

Lichtenstein'ı örnek alan sanatçı Plamen Prodanov'un, her açıdan cesaretli ve başarılı eserleri ile çağdaş sanatta yer alma çabalarına devam etmekte kararlı olduğu görülmektedir.

Sonuç

Çalışmada araştırma bulgularına bağlı olarak Modern Sanatın başlangıcından günümüze dek ortaya çıkan sanat tarzları ve hareketleri ile gelenen günümüz sanatında sanatçı ve izleyici açısından nelerin geliştiği, değiştiği ve nasıl bir değişime uğradığına değinilmiştir. Ayrıca geçici olarak pandemi sürecinin de getirdiği değişiklikler ile sanatçılar için her dönem süregelen "değişim" ve "gelişim" kavramlarının önemli olduğu da vurgulanmıştır.

Bulgaristan'da yaşanan politik ve kültürel değişiklikler bağlamında sanat alanında yaşananlara örnek olarak sanatçı Plamen Prodanov'un sanatının dönemsel olarak değişim ve gelişme gösterdiği görülmüş, böylece değişimin önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu yaparken onun tüm sanat dönemleri analiz edilmiş olup onun sanatında önemli bir değişiklik ve gelişme yaşandığı gerçeği net olarak görülmüştür. Bu tür araştırmaları yaparken çok taraflı değerlendirmeler yapmak, herhangi bir sanatçıyı ve onun sanatını doğru değerlendirilmek için ikonografik ve plastik açıdan çözümleme

gerekmektedir. Sanatçının eğitim süreci, yaşamı, katılmış olduğu karma sergiler, düzenlemiş olduğu kişisel sergileri, sanat literatüründeki mevcudiyetinin değerlendirilmesi ve de dönemsel olarak nasıl bir değişim yaşadığı, hangi yönde gelişme gösterdiğinin araştırılması neticesinde ancak doğru bir karar vermeye gidilebilecektir. Bunu yaparken sanatçının ülkesindeki ve dünyadaki sanatsal gelişmelerin de dikkate alınması önemli ve yararlı olacaktır. Bu arada şuna da dikkat etmek gerekmektedir; günümüzde her sanatçının modern sanat yapma mecburiyeti yoktur; her dönemde geleneksel sanat anlayışı ile yoluna devam eden sanatçılar olmuştur. Günümüzde de ülkemizde ve dünya sanatında konvansiyonel çalışmalar yapan sanatçılar mevcuttur. Onların çalışma tarzlarına da saygılı olmak gerekmektedir.

KAYNAKÇA

BATUR, E. (2000), *Başkalaşımalar*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

CLARK, K. (1977), *Civilisation* (Ç. London & John Murray), London: British Broadcasting Corporation.

NORBERT, L. (1991), *Modern Sanatın Öyküsü* (C. Çapan, S. Öziş), İstanbul: Remzi Kitabevi.

ŞAPKAROVA, A. *International Triennial of Painting Sofia*, Aya Press.

TUNALI, İ. (1996), *Felsefenin Işığında Modern Resim*, İstanbul: Remzi Kitabevi.